

Onsdag 20. november 1991

Morgenbladet

Farveflekker

-Wirtschaftswunder i emning

OTTO HABSBURG

I de vestlige deler av Europa blir det ofte klaget bittert over at utvidelsen av fellesskapet og den tyske gjenforeningen koster oss uforholdsmessig meget. Tallene revideres jevnlig. Det blir ikke billig å rydde opp etter kommunismens herjinger i Mellom- og Øst-Europa. Det innebærer å ta igjen førti års forsmøttelse over et par år.

Denne kronikk har i de siste to og et halvt år reist meget rundt i de nye eller ennå ikke helt befrikkede områder. Et av de dybeste inntrykk jeg fikk var den gjentagne klage overalt hvor man dro, at menneskene var blitt fratrukket fire tiår av sine liv. Og det stemmer. Mellom-Europa er idag minst førti år etter Vest-Europa, da ikke medregnet det åndelige skadeverk som det simpelthen er umulig å prisfåstsette. Det er ikke mulig å forestille seg hvilke forbytninger som er blitt forøvet mot befolkningen hvis man ikke selv der og da opplevet det.

Det blir fra velmenende hold gjentatt at det er en kristenplikt å hjelpe disse menneskene. Det er gjennomgående riktig. Men det er bare en del av sannheten som begrunner en hjelpeaksjon for Mellom- og Øst-Europa. Det finnes nemlig også gjennomførte egoistiske årsaker som rettferdiggjør ofre for en ny begynnelse. Man kan alt idag være forberedt på at det i disse landene er et nytt såkalt Wirtschaftswunder i emning. Først gjelder det Tyskland, dernest i hele Europa.

Den som hadde muligheten til å vende tilbake til Tyskland etter den annen verdenskrig, vet hvordan det da så ut. Hele landet lå i ruiner, menneskene led og frøs. Men alt da så man de første tegn til en kommende vår. Menneskene var nemlig innstilt på å arbeide. Der fantes en besluttsomhet som ikke var beseiret, om ikke en optimisme så en lit til at man med energi og utrettelig innsats kunne overvinne øyeblikkets vanskeligheter. De som var blitt drevet bort fra sitt hjemland opplevet denne situasjonen omenn sterkere enn de som var blitt værende.

Reiser man med dette perspektiv gjennom de nylig befrikkede forbundsstatene trenger formelig likheten og begivenhetene fra et halvt århundrede på. Alt er ikke så dystert som yrkespessimistene fremstiller det.

En betegnende karakteristikk for de befrikkede landene er den forandrede farge. Denne kronikk var for første gang i DDR dengang kommunistene hersket i Berlin. Hele landet, som Tsjekkoslovakia eller Polen, fremstod med den samme kommunistiske enhetsfarge. Ikke den røde farge. Men den grå, likets grå. Det fantes ingen hus, landsbyer og byer som ikke var sørgmodige og grå som følge av denne deprimerende ensartetheten.

Bare noen få måneder etterat kommunistene i DDR hadde rømt, som Krenz eller Modrow, så man de første spire til en ny vår. Noen uredde mennesker hadde begynt å gi husene sine en ansiktsløftning. I løpet av halvannet år er dette grepet mere og mere om seg. Reiser man idag gjennom Thüringen eller Sachsen ser man at landsbyene er iferd med å finne seg selv, selv om de ennå ikke har fått sin smukke flerfarvetet tilbake.

Det samme kan man forøvrig se i Ungarn, Tsjekkoslovakia og Polen. Gleden er kommet tilbake i byene og landsbyene. Sosialismespøkket er blitt bannlyst.

Et ytterligere tegn er at menneskene reparerer sine hus og opparbeider sine haver. Det var ikke tilfelle før da disse tilhørte staten. Som eiendomsbesittere er menneskene igjen stolte av å kunne bygge ut og forskjøne sine bosteder. Med eiendomsretten er livsgleden kommet tilbake i byene og landsbyene.

Men det viktigste er at menneskene er innstilt på å arbeide fordi de erkjenner den nye tilhørigheten og mentaliteten. Dette er en omstendighet som ennå få ser, men som vil ha stor innvirkning i de kommende år.

Så paradoksalt det enn kan lyde kan man si at den amerikanske finansminister Henry Morgenthau jr. etter verdenskrigens slutt sannsynligvis var Tysklands største venn. Han var mannen bak Morgenthau-planene, hvis mål var å sette landet på bar bakke. Programets sentrale del var kravet om å demontere fabrikkene og overføre det til de allierte. Så skjedde. Resultatet var imidlertid det motsatte av hva Morgenthau hadde håpet. Tyskerne ble tvunget til å bygge nye fabrikk og kjøpe de mest moderne maskiner. De allierte satt igjen med det skrotet som var blitt levert dem fra Tysklands fabrikk. Forholdet var at tyskerne etter relativt kort tid overgikk de seierrike forbundfeller og skapte et Wirtschaftswunder som sannsynligvis er det mest forbausende etter den annen verdenskrig.

Ser man de nye områder, ikke bare Tyskland, men i Europa, i dette perspektiv, vil man betrakte en lignende utvikling. Også der er hele industrien blitt ødelagt på grunn av kommunismen og den sovjetiske besettelse. De fabrikk som idag eksisterer vil forsvinne. Den ide enkelte politikere har om å opprettholde disse gjennom støtetiltak er ikke annet enn vittig. Isteden må investorene nå bygge opp de nyeste og mest moderne bedrifter. På få år vil det finne sted en industriell utvikling i disse områdene som muligens kan komme til å overgå mange andre områder i Vest-Europa som idag fremdeles sliter med gamle foretagender og mangler formyelses- og omstillingsevne.

Den som ser situasjonen som den virkelig er, vet at det nye europeiske Wirtschaftswunder vokser frem i Mellom-Europa. Farveflekkene på husene forhinner det som kommer: En frodig formyelse på ett moderne grunnlag som sikrer arbeidene en menneskeverdig levestandard. Det vil sannsynligvis inntre vesentlig tidligere enn det man alminnelig antar. Det annet europeiske Wirtschaftswunder vil ifebatte den tyske syning. Og de jamrende pessimister som vi har altfor mange av, vil nok engang få anledning til å blamere seg ettertrykkelig.

-Selvråderett i sikkerhetspolitikken en illusjon

Kjernevåpnene, raketene og bombeflyene har blåst taket av nasjonalstaten og gjort selvråderett i sikkerhetspolitikken til en farlig illusjon. De integrasjonsprosesser som nå finner sted i Europa og som er i ferd med å omforme NATO, er uttrykk for tilpasning til en ny tids krav, sa forsvarsminister Johan Jørgen Holst i et foredrag i Oslo Militære Samfund mandag.

Holst slo fast at da Norge i sin tid valgte å slutte seg til NATO, var det blant annet fordi vi var avhengige av støtte fra de stater som kontrollerer sjøveiene til Norge, og som derfor kunne sikre forsterkninger til Norge i en krisituasjon. Kampen om Norge kunne bli avgjort på havet, og slik er det i stor grad fortsatt, sa forsvarsministeren.

Men samtidig var det viktig at forsvarssamarbeidet hadde en europeisk forankring, for at Norge ikke skulle bli klemt mellom supermaktene.

Tilknytningen til Europa bidro til å sikre norsk handlefrihet og likeverdighet. Denne konklusjon synes fortsatt gyldig, men det europeiske ankerfestet er under omforming. Dermed endres også rammebetingelsene for Norge, sa Holst.

Ingen trussel

Han påpekte at det militære trusselbildet i Europa er grunnleggende forandret.

Det fins ingen politiske organer som kan ha offensive politiske hensikter overfor Norge på den sovjetiske politiske himmel i dag. I overskuelig fremtid står vi ikke overfor noen trussel om militært angrep, fastslo Holst.

Men endringen kan også få mindre positive utslag, fortsatte forsvarsministeren. Han påpekte at tidligere fremsto et angrep fra Warszawapakten i det sentrale Europa som den største trusselen. I dette bildet var Norge av stor betydning for å sikre forsyningslinjene over Atlanterhavet. Men faren for et angrep på sentralfronten er falt bort, fremholdt Holst.

Dermed fremstår ikke lenger Norge som like viktig som tidligere for løsningen av de vesteuropeiske staters fremste sikkerhetsproblem. Vår fremste sikkerhetspolitiske utfordring er i ferd med å bli marginalisering og isolasjon i forhold til nakkellandene i Europa, sa forsvarsministeren.

EF tyngdepunktet

I denne situasjon er det viktig for Norge at vi kan knytte nødvendige forbindelser til det politiske tyngdepunkt i Europa, og det vil si EF, sa Holst videre. Sett fra St. Petersburg må nabostatsforholdet til Norge ikke bli å betrakte som forholdet til en liten randstat i utkanten av Europa, men som en del av forholdet til Europas politiske kraftsentrum, fremholdt han.

Holst mener det fortsatt vil

være behov for en overordnet atlantisk ramme omkring sikkerhetsordningen i Europa, med et sterkt amerikansk innslag. Men over tid vil det amerikanske nærværet i Europa bli sterkt redusert, og den amerikanske innflytelse over beslutningene i NATO dermed også endret, sa han.

I økende grad må det antas at det går mot en slags tosidigjøring av samarbeidet i alliansen mellom EF og Vestunionen på den ene side og USA på den annen. For så vidt som Norge står utenfor denne rammen, må vi regne med at vår innflytelse og forhandlingsstyrke i Nato også vil bli svekket, sa Holst.

Mindre styrker

Holst gjennomgikk NATOs tilpasning til den nye strategiske situasjon, som munner ut i at alliansen vil få mindre stående styrker i mindre fremstutte posisjoner, men styrker som til gjengjeld vil bli mer fleksible og vil kunne reagere hurtigere. Dette tvinger frem en større grad av arbeidsdeling, sa Holst, som konkluderte slik:

Selvråderetten vil svinne og den gjensidige avhengighet øke.

Forsvarsministeren kom også inn på diskusjonen om NATOs kommandostruktur og det tyske ønsket om å samle den militære kontroll over det samlede Tyskland under en enkelt overkommando — noe som ville innebære at denne funksjonen ble fratatt Nordkommandoen på Kolsås. Det foreligger nå et utkast til en løsning på denne striden som er tilfredsstillende fra et norsk synspunkt og som vil bli fremlagt på forsvarsministrenes møte i desember, sa Holst, som ikke ville gå i detaljer om denne løsningen.

Jeg vil så sterkt jeg kan understreke at vi i vår sikkerhetspolitikk skal og må forholde oss til en ny virkelighet. Dette vil bli krevende. Det holder ikke å komme trekkende med gårdsdagens løsninger, sa Holst i sitt foredrag i Oslo Militære Samfund. (NTB)